

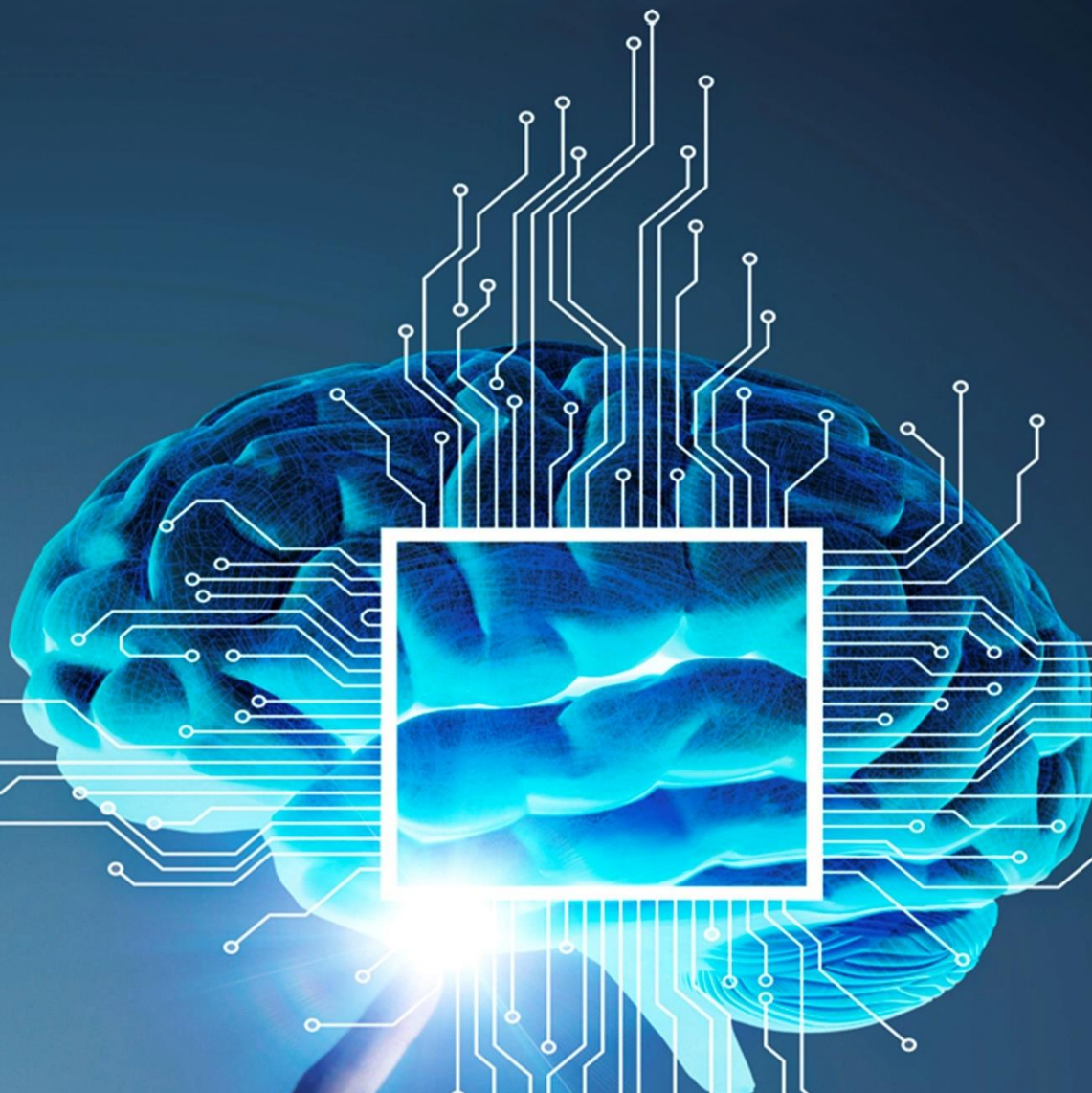

**НАУЧНЫЙ
ИМПУЛЬС**

ЦЕНТР НАУЧНОЙ
ПОДДЕРЖКИ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ СОВРЕМЕННЫЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

НАУЧНЫЙ ИМПУЛЬС

Последние
новости

Последние
образование

Последние
исследование

И НОВЫЕ НАУКИ

Международный современный научно-практический журнал

Научный импульс

№ 8 (100)
Март 2023 г.

Часть 3

Издается с августа 2022 года

Москва 2023

Председатель редколлегии:

Гуляева Елена Камаловна - Представитель технической поддержки

Редакционная коллегия:

Макаровский Руслан Сергеевич- Заведующий кафедрой организационного управления Института прикладного анализа поведения и психолого-социальных технологий, практикующий психолог, специалист в сфере управления образованием.

Арестова Инесса Юрьевна – канд. биол. наук, доц. кафедры биоэкологии и химии факультета естественнонаучного образования ФГБОУ ВО «Чувашский государственный педагогический университет им. И.Я. Яковлева», Россия, г. Чебоксары;

Ахмеднабиев Расул Магомедович – канд. техн. наук, доц. кафедры строительных материалов Полтавского инженерно-строительного института, Украина, г. Полтава;

Бахарева Ольга Александровна – канд. юрид. наук, доц. кафедры гражданского процесса ФГБОУ ВО «Саратовская государственная юридическая академия», Россия, г. Саратов;

Бектанова Айгуль Карибаевна – канд. полит. наук, доц. кафедры философии Кыргызско-Российского Славянского университета им. Б.Н. Ельцина, Кыргызская Республика, г. Бишкек ;

Волков Владимир Петрович – канд. мед. наук, рецензент АНС «СибАК»;

Елисеев Дмитрий Викторович – канд. техн. наук, доцент, начальник методологического отдела ООО "Лаборатория институционального проектного инжиниринга";

Комарова Оксана Викторовна – канд. экон. наук, доц. доц. кафедры политической экономики ФГБОУ ВО "Уральский государственный экономический университет", Россия, г. Екатеринбург;

Лебедева Надежда Анатольевна – д-р филос. наук, проф. Международной кадровой академии, чл. Евразийской Академии Телевидения и Радио, Украина, г. Киев;

Маршалов Олег Викторович – канд. техн. наук, начальник учебного отдела филиала ФГАОУ ВО "Южно-Уральский государственный университет" (НИУ), Россия, г. Златоуст;

Орехова Татьяна Федоровна – д-р пед. наук, проф. ВАК, зав. Кафедрой педагогики ФГБОУ ВО «Магнитогорский государственный технический университет им. Г.И. Носова», Россия, г. Магнитогорск; **Самойленко Ирина Сергеевна** – канд. экон. наук, доц. кафедры рекламы, связей с общественностью и дизайна Российского Экономического Университета им. Г.В. Плеханова, Россия, г. Москва ;

Сафонов Максим Анатольевич – д-р биол. наук, доц., зав. кафедрой общей биологии, экологии и методики обучения биологии ФГБОУ ВО "Оренбургский государственный педагогический университет", Россия, г. Оренбург;

Милютин Николай Даминович – Доктор юридических наук;

Сергеев Анатолин Викторович – Кандидат биологических наук.

Научный импульс: научный журнал. – № 8 (100). Часть 3, М., Изд. «МЦНО», 2023.

Журнал «Научный импульс» освещает сферу духовно-просветительского мышления человека, общественно-политическую жизнь человека, институты гражданского общества, глобальные проблемы, проблемы образования, новые технологии, производимые сегодня, реформирование системы образования и публикуются научные статьи, посвященные открытому научно-популярному анализу.

СОДЕРЖАНИЕ:

Название научной статьи, ФИО авторов	Номер страницы
TIBBIYOT XODIMINING BEMORLARGA SO'Z ORQALI TA'SIR KO'RSATISHI Nazarova Zarnigor Raxmatjon qizi O'rmonjonov Abdumajid Odilov Vohidjon	8
BO'LAJAK TIBBIYOT XODIMLARINI KASBGA TAYYORLASHDA PSIXOLOGIK TA'SIR USLUBLARINI O'RGATISHNING O'ZIGA XOSLIGI Nazarova Zarnigor Raxmatjon qizi Umarov Bekzod Fayzulla og'li Isroilov Muzaffar Ikromjon o'g'li	12
PSIXOSOMATIKA-GARMONLAR MUVOZANATINING BUZILISHI SIFATIDA Sharapova Dildora Baxtiyarovna Nazarova Zarnigor Raxmatjon qizi Abdurahimova Dilbar	16
PSIXOSOMATIK KASALLIKLARDA BEMOR BILAN TERAPEVTIK TA'SIR KO'RSATISH Melibayeva Roza Nasirovna Uroqov Mehrojbek Abdulhamidov Bahromjon	20
TIBBIYOT XODIMLARI TOMONIDAN GESHTALT PSIXOTERAPIYASINING QO'LLANILISHI Melibayeva Roza Nasirovna Jo'raqulova Nozima To'ychiboy qizi Tillanazarova Sug'diyona Muxtorjon qizi	25
ERIK BERN "TRANZAKT TAHLILI"NING TIBBIYOTDAGI AHAMIYATI Rahimova Rohatoy Boysoatovna Turg'unboyeva Sevara shuhratjon qizi Mamajonova Asalxon Nozimjon qizi	29
YATROGENIYA VA UNI OLDINI OLISHDA PSIXOPROFILLATIK CHORA-TADBIRLAR Rahimova Rohatoy Boysoatovna Ziyotova Laylo Kamol qizi Husanova Mahliyo Shuxrat qizi	33
PSIXOLOGIYADA ONG VA ONG HAQIDAGI NAZARIYALAR Olimjonova Ziyat Bo'riyeva Shirin Sodiqova Nafosat	38
PSIXOSOMATIK KASALLIKLARIDA QO'LLANILADIGAN PSIXOPROFILLAKTIK USULLAR Sharapova Dildora Baxtiyarovna Olimjonova Ziyat Boysariyeva Marjona Ravshan qizi	42
DORIXONA SOTUVCHISI TOMONIDAN O'ZBOSHIMCHALIK BILAN DORI TAVSIYA ETISH HOLATLARINING SALBIY OQIBATLARI Salohiddinova G'azalxon Egamberdiyeva Zilola Zavqiy qizi O'ralova Ozoda Rustam qizi	46
SUITSIDAL XULQ PROFILAKTIKASI	50

Nazarova Zarnigor Raxmatjon qizi	
HAMKORLIK - KONFLIKTNI YECHISHNING SAMARALI SHAKLI SIFATIDA	54
Nazarova Zarnigor Raxmatjon qizi Jo'rayeva Farangiz Erkin qizi	
QON, QONNING TARKIBI VA VAZIFALARI, QONNING SHAKLLI ELEMENTLARI VA PLAZMASI, QONNING IVISHI, GURUHLARI, GEMOTRANSFUZIYA HODISASI VA QON BILAN BOG'LIQ KASALLIKLAR	58
Zulfiqorova Ruxshona Mirsaid qizi Bahodirova Sevinch Sanjarbek qizi	
BASKETBOL SPORT TURI VA UNING ASOSIY QOIDALARI	64
Xudaynazarova Aziza Absamat qizi	
INDEPENDENT LEARNING AS AN EFFECTIVE TEACHING METHOD FOR FOREIGN LANGUAGES	66
Khadjibayev Sa'dulloh Khadjibaeva Shakhzoda Fakhretdinovna Iskenderova Kamola Azamatovna	
XVI ASRDA XUROSONLIK TABIBLAR VA ULARNING FAOLIYATI.	69
Poyonov Ixtiyor	
"QURILISHDA GEODEZIK O'LCHOV ISHLARINI TAHLIL QILISH" (3-MIS BOYITISH FABRIKASI) MISOLIDA	72
Mirmaxmudov E.R Abduraimov D.A	
INTERACTIVE METHODS OF TEACHING LANGUAGE	75
Taxmina Yunusovna Mukaramxodjayeva	
TA'LIM JARAYONIGA ELEKTRON ADABIYOTLARNI YARATISH VA TADBIQ ETISH	78
. I.Yu.Egamov M.A.Yorqulova	
O'ZBEK TILIDA METAFORA TURLARINING IFODALANISHI TOHIR MALIKNING "MURDALAR GAPIRMAYDI" ASARI MISOLIDA	82
Atoullo Ahmedov Shavkat Niyozov	
THE IMPORTANCE OF THE CORRECT ORGANIZATION OF LABOUR IN IMPROVING THE EFFICIENCY OF INDUSTRIAL ENTERPRISES	87
Sotvoldiev Alisher Abdumukhtarovich Eraliev Alisher Abdukhalilovich - Yuldashev Humoyunmirzo Davronbek ugli	
BUXGALTERIYA HISOBI VA AUDIT XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TASHKIL QILISHDA TARAQQIYOT STRATEGIYASINING O'RNI	91
Abdiraimova Sabrina Xikmatov Dilshodjon	
РУССКИЙ ЯЗЫК И ЕГО ЗНАЧЕНИЕ В ОБЩЕСТВЕ	96
Дадажанова Мухайё Каимжоновна	
ИЗМЕНЕНИЯ В ИММУННОЙ СИСТЕМЕ У ЖЕНЩИН С ГЕНИТАЛЬНЫМ ЭНДОМЕТРИОЗОМ	99
Исмоилова Дилдора Уктамовна Исмоилова Дилфуза Уктамбаевна	
ОБ ОДНОЙ КРАЕВОЙ ЗАДАЧЕ ДЛЯ СМЕШАННОГО ЭЛЛИПТИКО-ПАРАБОЛИЧЕСКОГО УРАВНЕНИЯ	104
Акбарова С.Х Акбарова М.Х	

Шамшидинов М.Н	
ЗНАЧЕНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПРИНЦИПОВ В ПРЕПОДАВАНИИ ФИЗИКИ Ибрагимов Кудрат Халмуратович	107
PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF IT AUDIT THROUGH THE INTRODUCTION OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE FIELD OF ACTIVITY OF AUDIT ORGANIZATIONS Mamasiddiqova Fotima	113
VAHIMA XURUJIDA TIBBIY VA PSIXOLOGIK YORDAM KO'RSATISH Sharapova Dildora Baxtiyarovna O'rinboyev Yodgorbek	118
TIBBIYOT XODIMINING MUOMALASI TERAPEVTIK JARAYONNING PSIXOPROFILAKTIK ASOSI SIFATIDA Sharapova Dildora Baxtiyarovna Qizg'izboyeva Madina Mirzaahmadova Durdona	121
STUDY OF THE SYNTHESIS OF HIGH SILICON ZEOLITE FROM BENTONITE Mamadoliyev Ikromjon Istamkulova Nozanin Nizomjonovna Kabiljonova Farangiz Nasimjonovna Norkulova Khalida Sharofitdinovna O'tkirova Gulnoza Rustamovna	124
BULUNG'UR SUV OMBORIDA, ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARGA ASOSLANGAN HOLDA, QURILISH ISHLARINI TASHKIL QILISH Alimov Muhammad	131
SIRDARYO VILOYATI SARDOBA TUMANI SUG'ORILADIGAN YERLARIDA QISHLOQ XO'JALIGI EKINLARINI SUG'ORISHDA SUVDAN TEJAMLI FOYDALANISH SAMARADORLIGI Yormurodov Xolmurod Nurmurod o'g'li	136
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA AKTGA KIRITILGAN INVESTITSIYALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISH Olimboyeva.N.A	141
SHAXSNI SHAKLLANISHIDA MILLIY QADRIYATLARNING O'RNI VA AHAMIYATI Do'sanova Dilnoza Absatovna F.U.Olloqulova	148
СТАНОВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ СИСТЕМЫ ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ ДЕТЕЙ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН Касимова Гулбахор Ўрмонбековна	151
MOYLARNING YUQORI HARORAT TA'SIRIGA CHIDAMLIK XOSSALARINI YAXSHILASH USULLARI Alimova Zebo Xamidullaev Makhamadjanov Makhamat-Ibrakhim Akhmatjanovich Magdiev Karimulla Irgashevich Niyazova Gulxayo Parpiena	160
DVIGATELNI ISHLASH JARAYONIDA MOTOR MOYLARINING XUSUSIYATLARINI O'ZGARIB BORISHI Alimova Zebo Xamidullaevna Makhamadjanov Makhamat-Ibrakhim Akhmatjanovich Niyazova Gulxayo Parpiena Magdiev Karimulla Irgashevich	164
IMMUNITET NIMA VA U NIMA UCHUN KERAK? Almamatov Jasur Mirza o'g'li	168

Bozorova Ruxshona Dilshod qizi	
STUDY OF CRYSTALLIZATION OF MELTED CHARGES BASED ON BASALT Akhunov Daniyar Bakhtiyarovich	170
КОМПЬЮТЕР ХОНАЛАРИ УЧУН ЁРИТИШ ВА ШАМОЛЛАТИШНИ ХИСОБЛАШ Бахриддинов Нуриддин Садриддинович Мамадалиев Адхамжон Тухтамирзаевич	176
EYSHTEYN VA NI SIFAT MENEJMENTI TIZIMI VA UNI SERTIFIKATLASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH SBIYLIK NAZARIYASI Xusanova Nargiza Farxod qizi	185
SIFAT MENEJMENTI TIZIMI VA UNI SERTIFIKATLASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH Abdullayev Jo'ra Xudoyorovich Toshto'xtarov Asadbek Muzaffar o'g'li Jumanazarova Sitara Shonazar qizi Temirova Dilnoza Srajiddin qizi	191
ОБЩАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА КОРРОЗИОННО-АКТИВНЫХ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ СРЕД А.А.Хожиматов А.И.Мухаммадисаков	195
МАКСИМАЛЬНАЯ ПРОИЗВОДИТЕЛЬНОСТЬ НАСОСА К.М.Эрматов О. Карачаева	203

**O'ZBEK TILIDA METAFORA TURLARINING IFODALANISHI TOHIR MALIKNING
"MURDALAR GAPIRMAYDI" ASARI MISOLIDA**

Atullo Ahmedov BuxDU filologiya
fakulteti, o'zbek tilshunosligi kafedrasini
mudiri, filologiya fanlari nomzodi, dotsent
Shavkat Niyozov BuxDU lingvistika:
o'zbek tili ta'lim yo'nalishi 2- bosqich
magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'zbek tilida metaforaning qo'llanilishi, uning turlari, ahamiyati, turlardagi farqlar, bu turlarning Tohir Malikning "Murdalar gapirmaydi" asari misolida dalillanishi haqida gap borgan. Bundan tashqari, adib bu asarida ko'chimning metafora turidan nima maqsadda foydalanishi, metaforaning adabiyotda adabiy vosita sifatida ishlatilishi, undan samarali foydalanish yo'llari haqida aytib o'tilgan.

Kalit so'zlar: ko'chim, metafora, vizual metafora, sof metafora, nopok metafora, appozitsion metafora, prepozitsion to'ldiruvchi metafora, salbiy metafora, tenor, Tohir Malikning "Murdalar gapirmaydi" asari.

Абстрактный: В данной статье использование метафоры в узбекском языке, ее виды, рассмотрено значение, различия типов, свидетельство этих типов на примере произведения Тахира Малика «Мертвые не говорят». Кроме того, в данной работе автор описывает цель использования метафоры миграции, использование метафоры как художественного средства в литературе и способы ее эффективного использования.

Ключевые слова: смещение, метафора, визуальная метафора, чистая метафора, нечистая метафора, аппозиционная метафора, предложно-дополняющая метафора, негативная метафора, тенор, «Труп говорит» Тахира Малика.

Abstract: In this article, the use of metaphor in the Uzbek language, its types, importance, differences in types, evidence of these types in the example of Tahir Malik's work "The dead do not speak" were discussed. In addition, in this work, the author describes the purpose of using the metaphor of migration, the use of metaphor as a literary tool in literature, and ways to use it effectively.

Keywords: displacement, metaphor, visual metaphor, pure metaphor, impure metaphor, appositional metaphor, prepositional complement metaphor, negative metaphor, tenor, Tahir Malik's "Corpse Speaks".

Jahon tilshunosligida, shu jumladan, o'zbek tilshunosligida ham o'rganilib bo'lingan sohaning o'zi yo'q. Fan rivojlanar ekan, tilshunos olimlar izlanishda davom etar ekan, ilmda

yangilik, yangi-yangi qirralarni kashf qilinishi ma'lum. Ma'no ko'chish turlaridan biri bo'lmish metafora bo'yicha ham o'zbek tilshunoslari tomonidan ilmiy tadqiqotlar, izlanishlar olib borganliklariga qaramay, unga bo'lgan qiziqish tobora ortib bormoqda. Tilda, shu jumladan, o'zbek tilida ravon so'zlash, o'z fikrini konkret ifodalash uchun o'z ma'no va ko'chma ma'no tushunchalarini bilish juda muhim. Har bir tilda, shu jumladan, o'zbek tilida ham bir so'zning o'z va ko'chma ma'nolari bo'ladi. Ko'chma ma'nolar turli vazifalar, ma'no ko'chish usullariga ko'ra farqlanadi.

O'zbek tilshunos olimlaridan A.Nurmonov, A.Sobirov va N.Qosimovalar shunday fikrlar bildirishgan. O'zbek tilida eng keng tarqalgan va ko'p qo'llaniladigan ma'no ko'chish turi metaforadir. Metafora - bu narsa yoki tushunchalar o'rtasidagi o'xshashlik asosida nom (so'z) ming ko'chishidir. Metafora (yunoncha "metaphora-ko'chirish) bir predmet nomining boshqa predmet nomiga ular o'rtasidagi ma'lum o'xshashlik asosida ko'chishidir.

Tilimizda metaforadan foydalanish nutqimizni ko'rkamlashtiradi, tilimizni boyitadi va insonning ma'naviy salohiyatini ko'rsatadi. Tilimizda metaforadan ko'p foydalanadigan insonning gapining mazmuni va mohiyatini tushunish tinglovchidan tafakkur, idrok talab etadi. O'xshatishning nima maqsadda ishlatilayotganini ilg'amagan inson gapining ma'nosi nega bunday fikr bildirilayotganini tushunish dargumon.

Metafora-boshqa sinf obyektini tasvirlash uchun bir sinf obyektini nomidan foydalanadigan ko'chim turidir. So'z o'zining asl (bosh) ma'nosini nafaqat uzoq davr mobaynida, balki ijtimoiy-tarixiy sharoitda ham o'zgartirishi mumkin. So'z ma'nosining o'zgarishi muayyan vaziyat taqozosiga bog'liq bo'lishi ham mumkin. Masalan, "Murdalar gapirmaydilar" asaridan olingan quyidagi parchada: "Shu fikr xayoliga kelishi bilan o'sha "qon qusgur Nafisa" ko'z oldida gavdalandi-yu badaniga titroq yugurdi". Bu o'rinda "yugurmoq" fe'lida hech qanday yo'l yo'q, uning asl (bosh) ma'nosi esa chopmoqdir. Bunday xususiyatlar, odatda, asosiy deb ataladi. Taqqoslash uchun yana bir misol keltiramiz: "Dam o'tmay ko'z yoshi daryosi qurib, hasrat dengizi esa tosha boshlagach, dardini aytdi: "Xotanim mendan ajralishini!" Bunday holda biz "qurimoq" va "tosha boshlamoq" fe'llari haqida gapirmayapmiz-kontseptsiya tushkunlik, alamzadalik ma'nosida qo'llaniladi. Yani "ko'z yoshi daryosi qurib" yig'lashdan to'xtamoq, "hasrat dengizi tosha boshlagach" dardini aytmoq ma'nosida qo'llangan. Bunda "ko'z yoshi daryosi qurib" va "hasrat dengizi tosha boshlagach" birikmalari o'rtasida assotsiativ aloqa mavjud. Adabiy tanqidda bu ikkilamchi (ko'chma) xususiyat deb ataladi.

Shunday qilib, tilshunoslik va badiiy adabiyotda ko'chimlar tufayli atrofdagi voqea-hodisalar yangi xususiyatlarga ega bo'lishi, noodatiy tomondan paydo bo'lishi, yanada yorqin va ifodali ko'rinishi mumkin. Badiiy adabiyotda metaforada ma'nolarni bog'lash uchun biror-bir bog'lamadan foydalanilmaydi, lekin munosabat taxmin qilinadi. Bu ularni "taqlid"dan ajratish uchun kalit, yana bir ritorik figura, bu havolalardan foydalanadi. Taqlidning misoli: "Tursunali Murikning shirin so'zlariga mast bo'lib o'tirganida pastdagi

karavotda yotuvchi "qo'shni"si bexosdan "Ablah, maraz" deb qichqirib yubordi. So'ng qo'lidagi maktubni pora-pora qilib yirtidi".

Tohir Malikning "Murdalar gapirmaydi" asaridan olingan o'g'riboshi Tengiz va uning tansoqchisi Pachoqburun dialogini e'tiboringizga havola etamiz va undagi ko'chimlarni tahlil qilamiz:

-Sen juhoklarga tayinla, bundan uzoqroq yurishsin. Ammo har bir qadamini kuzatishsin. Aytib qo'y, kim bunga yaqinlashsa, tramvayga qo'yiladi.

-Xo'p,- dedi Pachoqburun mutelik bilan.

-Gapimni eshitdingmi?! - dedi Tengiz zardali ohangda.

-Eshitdim. Hammasiga aytaman.

-Eshitgan bo'lsang, tuxum bosib o'tirmay, tur o'rningdan.

Ushbu dialogda ijodkor metaforadan taqqoslash yordamida g'oyani tushuntirish maqsadida foydalangan, yani tovuqning jo'ja ochish maqsadida uzoq vaqt tuxum bosib yotishi asar qahramonining holatiga ko'chirilgan, so'z birikmasi ma'nosi ko'chma ma'noga ko'chirilgan.

"Tursunali ana shu dard tog'ini yelkasiga ortgan holda o'ringa cho'ziladi, sahar chog'i shu yuk bilan qaddini rostlaydi. Ba'zi erkaklar yig'laydilar. Ba'zilari dardlarini aytib, hasrat qiladilar. Tursunali dardini kimga aytsin, kimga yig'lasin, kimga hasrat dasturxonini ochsin?!" Ushbu o'rinda metaforadan kontseptsiyasi bezash ("dard tog'i", "hasrat dasturxonini ochmoq") maqsadida foydalanilgan.

Ayrim hollarda ko'chimning bu turidan go'zallik tushunchasini inobatga olmagan holda, bo'rttirilgan ifoda shakli sifatida ham foydalanish mumkin: "Pachoqburun u yerda, Tursunali esa yigirma qadam berida xoda yutganday tik turib, ularning taomdan bo'shashlarini kutdilar. Nihoyat, qorin to'yib, nafs orom olgach, yaqinlashmoqqa ijozat bo'ldi.

Metafora tushunchasining etimologiyasiga, ya'ni kelib chiqishiga nazar soladigan bo'lsak, yunonchadan "siljish" yoki "tashqarida" deb tarjima qilinadi.

Metaforaning eng keng tarqalgan turlaridan biri bo'lmish vizual metaforadan tasvirlar yordamida turli xil fikrlarni ifodalash uchun foydalanamiz. Masalan, "Daraxt kesiladigan joy o'zgarib, daryo sohilidagi chayla ham ko'chirilgan edi. Quyosh yoz fasliga xiyonat qilib, kuzning zaharli nafasi hukmini o'tkaza boshlagani uchun chaylaga joylashgan "politbyuro"ning "shtab-kvartira"si barakka ko'chirilgan edi. Bu yerlarning betayin havosi o'zini namoyish etgan - ezib yog'gan yomg'irdan so'ng oz fursat yuz ochuvchi oftob badanga harorat berishga ulgura olmas ham edi". Vizual metafora, eng avvalo, tasviriy san'atda grafik dizaynlar, komikslar yoki fotosuratlar yordamida qo'llaniladi.

Metafora illyustratsiya kabi odatiy iboralarni ham aks ettiradi. Bunga asardan olingan quyidagi o'rinlarga to'xtalamiz: "Tuzini yeb tuzlug'iga tupurganlarni la'natladi", "bu Pachoqburunning so'xtasi bunchalar sovuq bo'lmasa", "Omonullo suhbatni mana shu og'zi

botir xotin bilan boshladi". Uning foydali tomoni so'zlashuv uslubiga o'rin qoldirmasdan ma'lumot yoki tushunchalarni to'ldirishdir.

Quyidagi misollarda Tohir Malikning "Murdalar gapirmaydi" asarida qo'llaniladigan audiovizual metaforani ko'rishimiz mumkin: "Bunga o'xshash isyonlarning hisob-kitobini qilib qo'ygani uchun xotirjamligini yo'qotmadi", "Sigaretni yana ikki-uch, chuqur-chuqur tortib, nafsini orom toptirgandan keyingina javob berdi", "Eri avvallari o'ynashga borgani bilan uni unutmadi, ko'nglini ovlab turardi", "Matlubaning xayoliga bir fikr urilib, changalida g'ijimlanib turgan qog'ozni shoshib tekisladi".

Metaforaning yana bir turi hisoblanmish sof metaforada tushuntirilishi kerak bo'lgan tushuncha ancha oldin o'xshashlik bilan almashtiriladi: "Murikni yollab, vazifa yuklaganlar uning o'limiga achinganlari uchun emas, balki topshiriq chala bajarilgani uchun ham g'azab otiga minadilar, ilonning dumi bosib olinsa chaqadi, deydilar". Bunday hollarda haqiqiy kontsepsiya o'rnini o'xshashlikni taqozo etuvchi boshqa, haqiqiy bo'lmagan kontsepsiyalar bilan almashtiriladi.

Nopok metaforada haqiqiy tushuncha xayoliy tushuncha bilan taqqoslanadi. Masalan: "Agar tishi zirqirab turmaganida ensasi qotganini yashirmay, odatiga xilof qilmagan tarzda "qulingiz bo'layin", degan mazmunda piching toshi otishi tayin edi", "O, g'ofil banda! O'z qiziga o'lim eshiklarini ochib bergan zot aynan ana shu odam ekanini bilsami edi, unga achinmas, bil'aks, nafrat o'qlarining barini unga sochgan bo'lardi", "Kirishimdan sasishni boshlaydi, yarim soatga zo'rg'a chidayman". Bunday hollarda almashtirish emas, balki taqqoslash mavjuddir. Ishtirok etadigan atamalar "bor" fe'lini ishlatish bilan bog'liq.

Appozitsion metafora. Bu turda haqiqiy (real) va xayoliy (fantastik) tushunchalar o'rtasidagi o'xshashlikni vergul (,) yordamida ajratish bilan tavsiflanadi. Misol uchun: "Leningradda o'qib yurganimda uning kitobi qo'limga tushib, esimni teskari qilib yuborgan edi", "O'lim talvasasi, ayni chog'da najot umididagi Tursunalining ko'z oldiga Tengiz keldi", "Tursunali shunday deb yutinib qo'ydi-da, qassob qarshisidagi qo'zichoq holatida Murikka mo'ltillab qaradi".

Nopok metafora kabi, appozitsion metafora ham adabiy so'z ustalari tomonidan eng ko'p qo'llaniladigan ko'chimlardan biridir.

Prepozitsion to'ldiruvchi metaforada haqiqiy (real) va xayoliy (fantastik) tushunchalarga predlog (qo'shimcha) qo'shiladi. Odatda, "ning" qaratqich kelishigi qo'shimchasi qo'shiladi.

Metaforaning yana bir turi hisoblangan salbiy metaforada haqiqiy (real) yoki xayoliy (fantastik) tushuncha inkor shaklida namoyon bo'ladi: "Bu yoqda Arutyunan, Nersesyan, yana allaqancha nahang baliqlar turganida bu itbaliqqa balo bormi? Gobelyan o'zining "yan"larini ishga solmadimi, demak, "ov" katta emas". Bunday o'rinlarda nahang baliqning ahamiyatini tushuntirish uchun itbaliqqa solishtirish orqali haqiqiy kontsepsiyani ta'kidlashga harakat qilinadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Tohir Malik. "Murdalar gapirmaydi". Toshkent. "Sharq" nashriyoti. 2006.
2. A.Nurmonov. "Hozirgi o'zbek adabiy tili". Toshkent. "Fan" nashriyoti. 1992.
3. John Stephens. "Metafora: tushuncha, turlari, ishlatilishi va misollari". Buyuk Britaniya. 2021.